

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ ตามความคิดเห็นของบุคลากรใน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ ตามความคิดเห็นของบุคลากรจำแนกตามตัวแปรต้น คือตำแหน่ง และเขตพื้นที่การศึกษา ใน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
3. เพื่อพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอน 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. เนื้อหา เป็นการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ทุกเขต ใน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่ง

เรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากร จำนวน 2,412 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 312 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,100 คน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากร จำนวน 335 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 158 คน และครูผู้สอน จำนวน 177 คน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ซึ่งได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด. 2546 : 23) และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสุ่มแบบเจาะจงในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ในแต่ละสถานศึกษาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

3. เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตำแหน่ง และเขตพื้นที่การศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ในประเด็น ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผล การเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมใน การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ในประเด็น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ทั้ง 4 เขต เพื่อขอ ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้จัดส่งและเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วย ตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมา 254 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75.82

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้นักสถิติวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอน 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เนื้อหา เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ใน 8 ด้าน ตามกรอบการบริหารงาน วิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการประกันคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาและ ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8) ด้านการส่งเสริมชุมชน ให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 รอบ คือ

รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ใน 8 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาข้อคำถามกับค่านิยมศัพท์ เฉพาะ ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จัดพิมพ์ แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบ ที่ 1

รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม รอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วย มาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาผลข้อคำถามจากการวิเคราะห์ผลแบบสอบถามรอบที่ 1 และ ปรับแก้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้กับผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2

รอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นด้วยร้อยละ 80 ขึ้นไปในรอบที่ 2 พร้อมแสดงค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน และข้อเสนอแนะเหตุผลประกอบ ซึ่งรอบที่ 3 นี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญออกความคิดเห็นในลักษณะของการจัดระดับความสำคัญในคำถามแต่ละข้อ รวมทั้งระบุเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยลงในช่องว่างท้ายข้อคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถามรอบนี้ ส่วนใหญ่จะหาค่ามัธยฐานฐานนิยมหรือพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range : IR) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์แบบสอบถามและข้อคำถามปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับจริง และนำไปใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่สาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถึงผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางและมีตำแหน่งทางการศึกษาที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั่วไป จำนวน 17 คน เพื่อขอเสนอชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญ และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้จัดส่งและเก็บแบบสอบถามกลวิธิตะลุ 3 ฉบับด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามคืนมา 3 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ให้นักสถิติวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ฐานนิยมหรือพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range : IR))

5. การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดให้ผู้เชี่ยวชาญงานวิชาการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลวิธิตะลุเพื่อยืนยันความเที่ยงตรงและความสอดคล้องของผลการวิจัย โดยใช้นักวิชาการที่มีผลงานและประสบการณ์ดีเด่นในสถานศึกษาขนาดเล็กในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามาสังเคราะห์ความคิดเห็นร่วมกัน จำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายทรงศักดิ์ สิริรัมย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ นางวิไล ชัยสุริยะเฉลา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านประดู่ อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ นายสุคนธ์ กำธร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสะอาด อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ นายทองอินทร์ สุขโน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านจัน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ และนายฉัฐพงษ์ ทองหล่อ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสว่าง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลวิธิตะลุเพื่อให้เห็นได้รูปแบบแนวทางสำหรับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการสรุปผลออกเป็น 4 ตอนดังนี้

1. การศึกษาการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ สรุปได้ดังนี้ การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของบุคลากร โดยรวม รายด้านและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร โดยรวม รายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับมาก ครูผู้สอน โดยรวม รายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับมาก บุคลากรทุกเขตพื้นที่การศึกษา โดยรวม รายด้านและรายชื่ออยู่ในระดับมาก

การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของบุคลากรเขต 1 โดยรวม รายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับมาก บุคลากรเขต 2 โดยรวม รายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับมาก บุคลากรเขต 3 โดยรวม รายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับมาก บุคลากรเขต 4 โดยรวม รายด้าน และรายชื่ออยู่ในระดับมาก

2. การศึกษาการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ มีปัญหาสำคัญได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ผู้บริหารควรมีบุคลิกลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความสนใจเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับปรุงพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา การจัดระบบการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนควรหมั่นดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนด้วยความทุ่มเทเสียสละ รู้จักการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล และมีระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

3. การเปรียบเทียบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของบุคลากรจำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทาง วิชาการ และรายชื่อด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา คือเรื่องบุคลากรมี

ความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี ครูมีระบบการคัดเลือกสื่อการสอนที่มีคุณภาพมาใช้ และครูมีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ คือเรื่องโรงเรียนให้บริการช่วยเหลือทางวิชาการกับชุมชน โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดให้มีการแสดงผลงานของโรงเรียน โรงเรียนมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น และเรื่องโรงเรียนมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา คือเรื่องโรงเรียนมีคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนอย่างพอเพียง และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือเรื่องโรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน และโรงเรียนมีระบบเครือข่ายพัฒนาความรู้กับโรงเรียนอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาบุคลากรจำแนกตามเขตพื้นที่ โดยรวมและรายด้านเกือบทั้งหมดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

4. การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน สรุปได้ดังนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการวัด ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าทุกด้านมีความเหมาะสมในการนำไปบริหารงานจริงอยู่ในระดับมากที่สุด การสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญงานวิชาการจึงได้แนวทางในการพัฒนา ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก ใน 8 ด้าน ได้แนวทางการพัฒนา ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ 17 ประการ ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลาง การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจครูในการพัฒนาการสอน ครูจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวัดผลประเมินผลการเรียน การมีระบบการส่งต่อนักเรียนทุกระดับชั้น การมีระบบการประกันคุณภาพภายใน การนำผล การประเมินภายนอกมาพัฒนาโรงเรียน การมีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน การมีระบบ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการจัดการเรียนการสอน ครูมีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อ

เทคโนโลยี การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพนักเรียน การส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน การมีเครือข่ายพัฒนาความรู้ การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน และการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของบุคลากรใน 8 ด้านคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเนื่องจากการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ บุคลากรมีความตระหนักจากการได้ศึกษาหลักการจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระแสการปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐทุกแห่งประสบกับปัญหาในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานการศึกษา จึงทำให้มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กหลายแห่งทั่วประเทศไทย ต้องประสบกับปัญหาการจัดการศึกษา รูปแบบที่ชัดเจนในการบริหารการศึกษา บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในชนบทหรือชานเมืองที่ห่างไกล และโรงเรียนขนาดเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 6 -7)

นอกจากนี้การจัดการศึกษาในช่วงที่มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งสองรอบเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งผลิตผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีระดับโลก และแข่งขันกับประชากรโลกอย่างทัดเทียมกัน โดยในรอบแรกของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามก็ตีผลจากการปฏิรูปการศึกษาในรอบแรก พบว่าคุณภาพของ

นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คุณภาพของครูยังมีความขาดแคลนทั้งปริมาณและคุณภาพ ครูผู้สอนไม่มีวุฒิตรงตามที่ต้องการ การเพิ่มโอกาสทางเรียนยังทำได้ไม่มาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553 : 5-6)

การวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 2001 : 105) ที่ได้เสนอแนวคิดที่ว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิผลมีลักษณะ ดังนี้ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีแผนงานทางวิชาการที่ดี จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน มีบรรยากาศโรงเรียนในทางบวก ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบเป็นกลุ่ม มีการพัฒนาบุคลากร ใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม แนวคิดและเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลของ โรงเรียนสรุปได้แปดประการคือ ความสามารถในการผลิต ความสามารถในการพัฒนาเจตคติทางบวก ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากร ความสามัคคีของบุคลากร ความพึงพอใจในงานของบุคลากร และบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพิธาน หุ่นทอง (2548 : 155-162) ที่ได้วิจัยการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่าผลการศึกษาความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้านโครงสร้างโรงเรียนมีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยระดมทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชน มาใช้ในการจัดการศึกษาเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรและสถาบันต่างๆ ในการควบคุมกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมิน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและส่งเสริมให้กรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา ด้านคน โรงเรียนมีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร ปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานครูและบุคลากรทางการศึกษา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบคุณภาพของงาน และสิทธิประโยชน์ที่เป็นธรรม สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูและบุคลากร มีการระดมทรัพยากรในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและมีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านเทคโนโลยี โรงเรียนมีการระดมทุนเพื่อจัดหา ผลิต พัฒนาเทคโนโลยีนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยี

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับทัศนะเกี่ยวกับลักษณะ โรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ด้านงานโรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม

มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพที่เป็นจริง และส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนและนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ส่งเสริมให้มีกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่ควบคุมกำกับ และส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 30) จึงทำให้การปฏิบัติตามการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ อยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับชุมพล เปี่ยมศรี (2545 : 75-76) ที่ได้วิจัยประสิทธิผล โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะเข้ และพบว่าประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะเข้ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาภายใน โรงเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านความสามารถในการพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะคิดทางบวก ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และผลการเปรียบเทียบประสิทธิผล โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจะเข้ จำแนกตามประเภทการบริหารโรงเรียนของผู้บริหาร โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำแนกตามวุฒิการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเจ็ด ข้าชุม (2547 : 129 -132) ได้วิจัยการบริหารการจัดการศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 132 คน และผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการศึกษาด้านประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลของโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .05 การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามี

ความเหมาะสมในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกันมากที่สุดทั้ง 8 ด้าน เมื่อดำเนินการสังเคราะห์โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากกลวิธีวิจัยคลุ่ข่าย รวมทั้งผลงานและประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญของนักวิชาการ ได้แนวทางสำหรับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจครูในการพัฒนาการสอน ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวัดผลประเมินผลการเรียน มีระบบการส่งนักเรียนทุกระดับชั้น มีระบบการประกันคุณภาพภายใน การนำผลการประเมินภายนอกมาพัฒนาโรงเรียน มีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการจัดการเรียนการสอน ครูมีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพนักเรียน ส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน มีเครือข่ายพัฒนาความรู้ การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

รูปแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กมีลักษณะรายด้านและรายข้อต่างจากเดิม แต่ยังคงสังเคราะห์รูปแบบจากรายด้านและรายข้อเดิมที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นบางรายข้อต่อรายด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากรูปแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กที่สังเคราะห์มาอาจมีความเหมาะสมกับการนำกลวิธีคลุ่ข่ายเข้ามาใช้ในการวิจัย ซึ่งได้รูปแบบที่เกิดขึ้นจากการเห็นพ้องด้วยกันตามหลักการแนวคิดทฤษฎีและหลักการในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานูร์รัมย์ ใน 8 ด้าน ตรงกับแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาจากนักวิชาการหลายท่าน คือ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536 : 224-237), เปรมสุรีย์ เชื้อมทอง (2536 : 189-206), ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม (2537 : 188-194), วันชัย นพรัตน์ (2539 : 134-138), วิมลน์ โภษาแสง (2548 : 122-127), สมบัติ บุญเกิด (2548 : 49-50), เขมเมอ์ส และ อายแมน (Chemers & Ayman. 1985 : 359-367) กับอาฟฟาตแดน และมัชชินสกี (Taffaldan & Muchinsky. 1985 : 251-73), เอฟเวอร์ส (Evers. 1987 : 449-A)

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับนงลักษณ์ เรือนทอง (2550 : 164-174) ที่ได้วิจัยรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียนยอดนิคม จำนวน 198 โรงเรียน และโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน จำนวน 154 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ

โรงเรียนเอกชนมีจำนวน 762 คน และพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ การประกันคุณภาพการตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เน้นการเรียนการสอน การสอนที่มีวัตถุประสงค์ และมีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสมถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ฟาฏีนา วงศ์เลข (2557 : 23) ที่กล่าวว่า โรงเรียนขนาดเล็กมักเป็นปัญหาที่ถูกพาดพิงถึงเสมอ ซึ่งต่างคนต่างมองบนพื้นฐานของความแตกต่างย่อมมีความเห็นที่หลากหลาย เช่นเสนอให้มีการยุบโรงเรียนขนาดเล็กเพียงเพราะเห็นว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่าบ้างก็ต่อต้านกระแสการยุบรวมพร้อมสะท้อนให้เห็นหลักคำว่า “บวร” คือ บ้าน วัด และโรงเรียน นั้นเป็นความต้องการของชุมชนที่จำเป็นต้องยื่นหยัดเคียงคู่กัน และโรงเรียนบางแห่งไม่อาจยุบรวมได้เนื่องจากเหตุที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร หรือเสี่ยงภัย เป็นต้น ถึงแม้จะมีหน่วยงานหลักคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้ได้พยายามศึกษาหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนขนาดเล็กมาโดยตลอด สถานศึกษาแต่ละแห่งต้องเลือกรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมและนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการสอนแบบคละชั้น การสอนแบบบูรณาการ การยุบรวมทั้งโรงเรียน การจัดครูเวียนสอนระหว่างโรงเรียนในสวระที่ขาดแคลน และการรวมกันเป็นศูนย์เครือข่าย ประมาณ 3-5 โรงเรียน

สรุป สามารถนำรูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ไปใช้ในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจครูในการพัฒนาการสอน ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวัดผลประเมินผลการเรียน มีระบบการส่งนักเรียนทุกระดับชั้น มีระบบการประกันคุณภาพภายใน การนำผลการประเมินภายนอกมาพัฒนาโรงเรียน มีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการจัดการเรียนการสอน ครูมีความรู้ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นพัฒนาคุณภาพนักเรียน ส่งเสริมครูทำวิจัยในชั้นเรียน มีเครือข่ายพัฒนาความรู้

การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรให้สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ นำแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ ไปใช้และติดตามประเมินผลว่าได้ผลหรือไม่
2. ควรให้สถานศึกษาขนาดเล็กทุกแห่งนำแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
3. ควรให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็ก ด้านการมีห้องคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน การมีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการจัดการเรียนการสอน การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ไปใช้ในสถานศึกษา
4. ควรจัดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาขนาดเล็กทั่วประเทศทราบ และให้การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขนาดเล็กทั่วประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยพัฒนาแนวทางการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ควรมีการวิจัยการพัฒนาแนวทางการระดมทุนและทรัพยากรที่มีต่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก